

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх
справ

Факультет № 1

Кафедра криміналістики, судової експертології та
домедичної підготовки

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
криміналістики, судової
експертології та домедичної
підготовки
протокол № 7 від 6.07.2023

Завідувач кафедри

Василь КОРНІЄНКО

СУЧАСНІ ДОКТРИНИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	https://univd.edu.ua/uk/dir/375/kafedra-kryminalistyky-sudovoi-ekspertologii-ta-domedychnoi-pidgotovky
Контактний телефон	+38 057 7398156
E-mail	kaf_krum_khnuia@ukr.net
ЛЕКТОР	
	Степанюк Руслан Леонтійович, професор, доктор юридичних наук, професор E-mail: stepanuk2@ukr.net Лекційний потік: ад'юнктура
Назва освітньо-професійної	Право (Поліцейські)

програми	Law (Police Officers)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Статус дисципліни	вибіркова
Мета вивчення дисципліни	формування у здобувачів глибоких наукових, теоретичних і практичних знань, вироблення та удосконалення ними особливих умінь, необхідних як для здійснення наукової, так і науково-педагогічної діяльності
Завдання вивчення дисципліни	засвоєння знань щодо історії судової експертології та її сучасне розуміння; формування поглиблених знань щодо становлення та сучасного стану розвитку криміналістичної техніки та теорії судової експертизи
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	3 кредитів ECTS (загальний обсяг - 90 год.)
	3 них: аудиторна робота:, з них
	- аудиторна робота: 44 год. - самостійна робота: 46 год.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна Види навчальних занять: - лекції: 16 год.; - семінарські заняття: 28 год.
Самостійна робота	Робота з навчальною літературою, нормативно-правовою базою; виконання контрольних робіт під час аудиторних занять; підготовка власних наукових проектів.
Індивідуальні завдання	Підготовка тез доповідей
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	українська, англійська
Контроль	Методи контролю: опитування на семінарських заняттях; участь в дискусіях, веб-квестах, обговоренні доповідей, рефератів; підготовка рефератів та доповідей, тестування, виконання самостійних робіт. Форми контролю: індивідуальний контроль під час навчальних занять, екзамен

Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	<p>Здатність до системного наукового мислення. Комплексність та системність у плануванні та проведенні наукової діяльності (дисертаційне дослідження, наукові статті, тези, доповіді).</p> <p>ЗК 1. Знання та розуміння методів наукових досліджень та вміння використання їх у проведенні досліджень.</p> <p>ЗК 3. Вміння визначати проблему та формулювати тему дослідження.</p> <p>ЗК 4. Вміння точно та коректно визначати структурні компоненти дослідження (гіпотезу, об'єкт, предмет, мету завдання).</p> <p>ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), синтезувати комплексні ідеї.</p> <p>ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).</p> <p>ЗК 12. Здатність працювати в міжнародних наукових проектах.</p> <p>ЗК 13. Здатність розробляти наукові проекти та управляти їх реалізацією.</p> <p>ЗК 15. Формування умінь і навичок самостійно готувати проекти актів правозастосування, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та умотивованості.</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК 1. Формування концептуального знання щодо сутності верховенства права як однієї з основоположних цінностей демократичної держави. Уміння застосовувати принципи верховенства права, в тому числі, у ситуаціях законодавчої невизначеності.</p> <p>СК 2. Формування концептуального знання щодо системи права Європейського Союзу та її співвідношення з правовою системою України.</p> <p>СК 3. Формування концептуального знання щодо меж впливу норм міжнародного, зокрема європейського права на стан національного законодавства, тенденцій його трансформації.</p>

	<p>СК 4. Формування концептуального знання щодо форм впливу практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.</p> <p>СК 6. Формування навичок проведення порівняльно-правових досліджень окремих інститутів права.</p> <p>СК 8. Формування умінь застосовувати традиційні та новітні методи й інструменти наукового пошуку.</p> <p>СК 9. Формування навичок застосування міждисциплінарного підходу в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.</p> <p>СК 10. Формування умінь ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення правових норм, а також знання практики їх застосування.</p> <p>СК 11. Формування умінь критично оцінювати результати наукових пошуків, інноваційний характер одержаних результатів і на цій основі підвищувати рівень своєї професійної діяльності включаючи безперервний саморозвиток та самовдосконалення</p> <p>СК 13. Формування умінь і навичок доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію про ідеї, проблеми, ухвалені рішення, досвід та аргументації; відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності.</p> <p>СК 14. Формування умінь і навичок самостійно готувати проекти нормативно-правових актів обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.</p> <p>СК 15. Формування умінь і навичок самостійно готувати проекти актів правозастосування включаючи вимоги щодо їх законності обґрунтованості та умотивованості.</p>
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	
<p>Тема № 1. Доктрини судової експертології: поняття та зміст.</p> <p>Загальне поняття наукової доктрини. Поняття та сутність (зміст) доктрини експертології. Функції загальної теорії судової експертології. Правові та організаційні основи проведення судових експертиз. Загальне поняття судової експертизи та класифікація судових експертиз. Організаційні питання призначення</p>	

та проведення судових експертиз. Судовий експерт та його відповідальність, права та обов'язки при реалізації експертної діяльності. Становлення експертно-криміналістичних установ в Україні: історія та сучасність.

Тема № 2. Теорії криміналістичної ідентифікації та діагностики. Основи теорії ідентифікації та діагностики. Формування теорії криміналістичної ідентифікації. Теорія криміналістичної ідентифікації та язык її термінів. Форми (види) криміналістичної ідентифікації. Групова (видова, родова) ідентифікація. Теорія криміналістичної діагностики. Зразки порівняння, як носії властивостей об'єкта, що перевіряється та їх класифікація. Вимоги, що пред'являються до зразків для порівняння. Тактика отримання експериментальних зразків.

Тема № 3. Становлення та сучасний стан розвитку теорії судової експертизи. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку судових експертиз. Теоретичні проблеми визначення предмета та завдань судових експертиз. Наукові підходи щодо об'єктів і класифікації судових експертиз. Дискусійні питання щодо компетентності та компетенції судового експерта. Судові експертизи у змагальному кримінальному процесі. Умови формування достовірного висновку експерта. Залучення експерта під час досудового розслідування. Особливості проведення експертизи в суді. Проблеми присутності експерта під час процесуальних дій. Проблеми визначення процесуального статусу та функцій керівника експертної установи.

Тема № 4. Становлення та сучасний стан експертно-криміналістичного забезпечення кримінального провадження. Загальні положення технології (тактики) проведення судових експертиз. Типові експертні ситуації та їх значення. Тактика проведення судової експертизи на досудовому розслідуванні та в суді. Допит експерта. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Проблеми визначення поняття використання висновку експерта в кримінальному провадженні. Значення висновку експерта для кваліфікації злочину. Напрями використання висновку експерта у кримінальному провадженні. Проблемні питання використання судових експертиз на різних етапах розслідування злочинів. Судові експертизи у структурі тактичних операцій. Тактичні прийоми використання експертних висновків під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Тема № 5. Тактичні та методологічні основи проведення судових експертиз. Ситуаційний підхід в сучасній методиці розслідування злочинів. Поняття та співвідношення слідчої та слідчо-експертної ситуації. Гносеологія слідчої ситуації. Компоненти слідчо-експертної ситуації. Класифікація слідчо-експертних ситуацій на етапах підготовки, проведення експертизи та на етапі оцінки та використання висновку експерта. Етапи проведення судової експертизи та стадії кожного окремого етапу. Оцінка наукової обґрунтованості висновку експерта. Визначення слідчим компетентності експерта. Перевірка висновку експерта та її процесуальне відображення. Тактика використання судових експертиз на досудовому слідстві.

Результати навчання (РН)	РН 2. Володіти сучасними методами наукового дослідження; вміти застосовувати їх в процесі вирішення правової проблематики, в тому числі шляхом генерації нових ідей.
	РН 6. Вміти використовувати здобутки теорії права, інших правових наук під час здійснення комплексних досліджень, а також розв'язання проблем окремої групи правових відносин.
	РН 7. Вміти використовувати міжнародний досвід при вирішенні наукової проблематики; визначати вплив міжнародних правових стандартів під час їх порівняння із вітчизняними.
	РН 8. Здійснювати взаємодію із суб'єктами, які не належать до наукової спільноти, задля визначення проблем, що турбують суспільство, а також поширення правових знань і наукових даних.
	РН 9. Знати концептуальні засади правотворення, правових регулювання і застосування; способи опрацювання юридичної інформації з метою вирішення правової проблематики.
	РН 11. Демонструвати здатність до критичного аналізу чинного законодавства, практики його застосування, розробки проектів нормативно-правових актів із обґрунтуванням власної позиції щодо необхідності їх прийняття.
	РН 12. Вміти самостійно готувати проекти актів правозастосування у різних сферах професійної діяльності, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.
	РН 14. Вміти вільно спілкуватись з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, науковою спільнотою, суспільством у цілому, критично осмислювати та оцінювати окремі наукові дослідження із відповідної правової проблематики.

Критерії оцінювання результатів навчання		Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен). Підсумкові бали навчальної дисципліни = Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим контролем	
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
80-84			
75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками

70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
65 – 69		E	« Достатньо » – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
60 – 64	Незадовільно («не зараховано»)	F X	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
40 – 59		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
21 – 40			
1–20			
Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль			
1. Поняття та сутність (зміст) доктрини експертології та криміналістики. 2. Функції загальної теорії криміналістики та судової експертології. 3. Правові та організаційні основи проведення судових експертиз. 4. Загальне поняття судової експертизи та класифікація судових експертиз. 5. Організаційні питання призначення та проведення судових експертиз. 6. Судовий експерт та його відповідальність, права та обов'язки при реалізації експертної діяльності.			

7. Становлення експертно-криміналістичних установ в Україні: історія та сучасність.
8. Виникнення та розвиток науки про експертизи.
9. Загальні принципи методики криміналістичних експертних досліджень, як окрема криміналістична теорія.
10. Предмет та об'єкт криміналістичної експертизи.
11. Класифікація видів криміналістичної експертизи.
12. Виникнення нових видів криміналістичної експертизи.
13. Внутрішнє переконання судового експерта та експертні помилки.
14. Загальні положення та історичний аспект дослідження ДНК в криміналістичній діяльності.
15. Призначення та проведення судової молекулярно-генетичної експертизи.
16. Основи теорії ідентифікації та діагностики.
17. Формування теорії криміналістичної ідентифікації.
18. Теорія криміналістичної ідентифікації та язык її термінів.
19. Форми (види) криміналістичної ідентифікації.
20. Групова (видова, родова) ідентифікація.
21. Теорія криміналістичної діагностики.
22. Зразки порівняння, як носії властивостей об'єкта, що перевіряється та їх класифікація.
23. Вимоги, що пред'являються до зразків для порівняння.
24. Тактика отримання експериментальних зразків.
25. Проблемні питання розуміння поняття спеціальних знань та науково-технічних засобів у кримінальному провадженні.
26. Правові засади використання спеціальних знань за чинним кримінальним процесуальним законодавством України.
27. Становлення та сучасний стан розвитку криміналістичної техніки як розділу науки криміналістики.
28. Теоретичні та практичні проблеми окремих галузей криміналістичної техніки.
29. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку судових експертиз.
30. Теоретичні проблеми визначення предмета та завдань судових експертиз.
31. Наукові підходи щодо об'єктів і класифікації судових експертиз.
32. Дискусійні питання щодо компетентності та компетенції судового експерта.
33. Судові експертизи у змагальному кримінальному процесі.
34. Умови формування достовірного висновку експерта.
35. Залучення експерта під час досудового розслідування.
36. Особливості проведення експертизи в суді.
37. Проблеми присутності експерта під час процесуальних дій.
38. Проблеми визначення процесуального статусу та функцій керівника експертної установи.
39. Загальні положення технології (тактики) проведення судових експертиз.
40. Типові експертні ситуації та їх значення.
41. Тактика проведення судової експертизи на досудовому розслідуванні та в суді.

42. Допит експерта.
43. Дослідження, оцінка та перевірка висновку експерта. Проблеми визначення поняття використання висновку експерта в кримінальному провадженні.
44. Значення висновку експерта для кваліфікації злочину.
45. Напрями використання висновку експерта у кримінальному провадженні.
46. Проблемні питання використання судових експертиз на різних етапах розслідування злочинів.
47. Судові експертизи у структурі тактичних операцій.
48. Тактичні прийоми використання експертних висновків під час проведення слідчих дій.
49. Ситуаційний підхід в сучасній методиці розслідування злочинів.
50. Поняття та співвідношення слідчої та слідчо-експертної ситуації.
51. Гносеологія слідчої ситуації. Компоненти слідчо-експертної ситуації.
52. Класифікація слідчо-експертних ситуацій на етапах підготовки експертизи.
53. Класифікація слідчо-експертних ситуацій на етапі проведення експертизи.
54. Класифікація слідчо-експертних ситуацій на етапі оцінки та використання висновку експерта.
55. Етапи проведення судової експертизи та стадії кожного окремого етапу.
56. Відмінності процесуального статусу експерта і спеціаліста.
57. Оцінка наукової обґрунтованості висновку експерта.
58. Визначення слідчим компетентності експерта.
59. Перевірка висновку експерта та її процесуальне відображення.
60. Тактика використання судових експертиз на досудовому слідстві.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Х. : Право, 2016. – Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.
3. Журавель В. А. Проблеми теорії та методології криміналістичного прогнозування. Харків : Право, 1999. 303 с.
4. Котюк І. І. Теорія судового пізнання : монографія. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 435 с.
5. Даньшин М. В. Криміналістика ХХІ століття: місце у системі наукового знання : монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 480 с.
6. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції (Теорія та практика) : монографія. К. : Логос, 2004. 324 с.
2. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія. К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360с.
3. Малярова В. О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика : монографія. Харків : Видавництво «Золота миля», 2013. – 365 с.
4. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
5. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Х. : НікаНова, 2012. 382 с.
6. Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографії. Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2013. 440 с.
7. Бандурка О. М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Х. : ХНУВС, 2011. 308 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://portal.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Судова влада України <https://court.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
5. Офіційний сайт МВС України [www.mvs.gov.ua](http://mvs.gov.ua).
6. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України/ URL : <http://mvs.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру України. URL : <http://dndekc.centrmia.gov.ua>
8. Веб-сайт організації «Конгрес криміналістів» URL: <https://crimcongress.com/>.
9. Веб-сайт «International Association of Forensic Sciences» URL: <https://iafs2020.com.au/aboutiafs-2/>
10. Веб-сайт «American Academy of Forensic Sciences – AAFS» URL: www.aafs.org